

Veřejné slyšení: Kdo nese odpovědnost za zneužití dat?

Vhodné pro výuku informatiky, mediální výchovy a osobnostní a sociální výchovy

Cílová skupina	Žáci středních škol, přibližně 15–19 let
Témata	Odpovědnost za využívání a případné zneužití dat, etika digitálních platforem, zájmy jednotlivých aktérů a kritické hodnocení fungování digitálních služeb
Velikost skupiny	Jedna třída, minimálně 10 žáků. Žáci pracují ve čtyřech skupinách podle přidělených rolí. Při větším počtu žáků mohou mít jednotlivé skupiny více mluvčích, zapisovatele a členy připravující otázky.
Požadavky na předchozí znalosti	Žáci by měli: • mít základní přehled o fungování sociálních sítí a dalších digitálních platforem; • vědět, že platformy shromažďují a využívají údaje o uživateli; • být schopni zapojit se do diskuse, formulovat názor a podpořit jej argumenty. Pokročilé znalosti ochrany osobních údajů ani práva nejsou nutné.
Výukové cíle z kurikula DataPro	A.2 Rozlišování bezpečnostních rizik sdílení dat • Analyzovat, jak platformy využívají data k ekonomickým účelům • Hodnotit motivace různých aktérů B.4 Povědomí o lidských právech • Rozpoznat odpovědnost za ochranu soukromí a práv v digitálním prostředí • Porozumět etickým důsledkům využívání dat C.4 Ověřování informací • Hodnotit různé perspektivy a argumenty • Rozpoznat zaujatost v závislosti na roli aktéra

Další specifické výukové cíle	Na konci lekce žáci dokážou: • popsat rozdílné role a zájmy aktérů v datovém ekosystému; • formulovat argumenty pro a proti odpovědnosti digitálních platforem při zneužití dat; • posoudit míru etické odpovědnosti platforem, uživatelů, inzerentů a regulátorů; • reagovat na argumenty protistrany; • prezentovat strukturované stanovisko podložené informacemi z modelového případu a logickým zdůvodněním.
Časový rámec	Dvě vyučovací jednotky, každá v délce 45 nebo 60 minut. Celková délka lekce je tedy 90–120 minut. Současné časování: • lekce 1: 10 + 35–50 minut, • lekce 2: 35–50 + 10 minut,
Technické požadavky	Technické požadavky • počítač a projektor nebo interaktivní tabule; • přístup k prezentaci; • volitelně zařízení s přístupem k nástroji DataPro Assistant. Pomůcky • prezentace s úvodem do případu a strukturou simulovaného procesu; • karty nebo tištěné popisy rolí; • modelový případ a podklady pro argumentaci; • papíry nebo pracovní listy pro přípravu argumentů; • tabule pro zapisování hlavních argumentů.
Výukové materiály a nástroje projektu DataPro	DataPro Assistant Prezentace „Veřejné slyšení: Kdo nese odpovědnost za zneužití dat?“
Další specifické výukové materiály	• časomíra pro dodržení délky vystoupení; • kartičky se jmény jednotlivých rolí; • hodnoticí nebo pozorovací list pro zapisování argumentů; • volitelně kartičky „souhlasím“, „nesouhlasím“, „částečně souhlasím“ pro závěrečné hlasování.
Návrhy na strukturu lekce / metodický postup	Lekce 1: Seznámení s případem a příprava argumentů

1. Úvod do případu – 10 minut

Promítněte prezentaci „**Soud nad daty: Kdo nese odpovědnost?**“

Vysvětlete, že se žáci zúčastní simulovaného procesu, v němž se posuzuje odpovědnost sociální platformy a dalších aktérů za zneužití uživatelských dat.

Nejprve představte konkrétní modelový případ. Žáci musejí vědět:

- jaká data byla shromažďována;
- jak byla využita nebo zneužita;
- kdo byl jednáním zasažen;
- jaké následky případ měl;
- jaké informace mají jednotlivé role k dispozici.

Poté ověřte porozumění otázkami:

- Co v tomto konkrétním případě znamená zneužití dat?
- Kdo byl jednáním zasažen?
- Kdo mohl situaci ovlivnit nebo jí zabránit?
- Kdo měl z využívání dat prospěch?

Toto je důležité doplnění. Původní text hovoří o obvinění platformy, ale neříká, **co přesně se stalo**.

Lekce 2: Veřejné slyšení nebo simulovaný proces

1. Připomenutí pravidel – 5 minut

Vysvětlete, že:

- každá skupina zastupuje svou přidělenou roli;
- argumenty musí vycházet z modelového případu;
- skupiny se mohou vzájemně dotazovat, ale nemají napadat osoby;
- cílem není „vyhrát“, ale porozumět různým zájmům a míře odpovědnosti.

2. Úvodní stanoviska – 8 až 12 minut

Každá skupina má přibližně dvě až tři minuty na představení svého stanoviska a hlavních argumentů.

Ostatní si zapisují:

- nejsilnější argument;
- otázku, kterou chtějí položit;
- bod, se kterým nesouhlasí.

3. Řízená debata – 20 až 30 minut

Skupiny si navzájem kladou otázky. Nechte nejprve zaznít otázky připravené žáky. Podpůrné otázky z prezentace použijte pouze tehdy, když se diskuse zastaví.

Rozhodnutí třídy a závěrečná reflexe – 10 minut

Po ukončení debaty žáci vystoupí ze svých rolí. Dejte jim jednu minutu na samostatné zamyšlení.

Každý následně anonymně rozdělí například **10 bodů odpovědnosti** mezi:

- platformu;
- uživatele;
- inzerenty;
- regulátory.

Žák může přidělit všechny body jednomu aktérovi nebo je rozdělit mezi více aktérů.

Výsledky sečtěte a krátce diskutujte:

- Kdo podle třídy nese největší díl odpovědnosti?
- Proč není odpovědnost rozdělena rovnoměrně?
- Kdo měl největší moc situaci ovlivnit?
- Změnila debata něčí původní názor?

Tento způsob je vhodnější než jednoduché hlasování pro jediného viníka, protože závěrečné sdělení lekce je, že odpovědnost bývá sdílená, ale jednotliví aktéři nemají stejnou míru moci.

DataPro Sylaby | WP2

Instituce	ProEduca z.s.
Projekt	DataPro
Úroveň šíření	Veřejná
Datum	červen 2025
Autoři	Pippa Thompson Lucie Brzáková

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodrží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenese odpovědnost.

